

Arbeta med skönlitteratur på språkintröduktion

För människor som lär sig ett nytt språk är läsning av skönlitteratur en bra metod för att utveckla det nya språket. Nya ord dyker upp i skönlitterära texter, men framförallt befästs de ord som inläraren redan stött på men ännu inte behärskar. En läsare av skönlitteratur lever sig in i andra människors tankar och känslor och involverar då det egna tanke och känsloliv, vilket är mycket språkutvecklande. Dessutom utvecklar den skönlitterära läsaren hela tiden sin läsförmåga och läshastighet. Att vara en människa som läser skönlitteratur för alltså mycket gott med sig.

Nyanlända ungdomar i gymnasieåldern går på språkintröduktion och där följer de kursplanen för svenska som andraspråk. Läsning av skönlitteratur är en viktig del av ämnet, och kunskapskraven gällande läsförståelse är höga. En del språkintröduktionselever är vana vid att läsa skönlitteratur på modersmålet medan andra har en mycket begränsad erfarenhet av läsning.

Läsarbiografier

Det är värdefullt både för elever och lärare att på något sätt kartlägga de erfarenheter och kunskaper gällande läsning som eleverna redan har. En metod som kan passa för elever som kommunicerar någorlunda på svenska är att arbeta med läsarbiografier. Läraren visar då först en tidslinje över sitt liv. På tidslinjen finns några av lärarens viktiga läsupplevelser inprickade. Läsupplevelser förstås utifrån ett vidgat textbegrepp där såväl muntliga berättelser (något som farfar berättade exempelvis), filmer, musiktexter, dataspel, konstverk som skönlitterära böcker tas med. Det ska framgå att alla människor faktiskt "läser" i betydelsen tar del av berättelser. Sedan får eleverna göra egna tidslinjer över sina liv och pricka in viktiga läsupplevelser och kanske visa varandra i smågrupper. Tidslinjerna kan vara utgångspunkt för mer utvecklade biografiska texter, vilka i sin tur kan utgöra en startpunkt för individuell läsning.

För att ge även ovana läsare möjlighet att komma igång med den individuella läsningen behöver denna löpande följas upp. Ett sätt att följa upp läsningen är att ha en pärm i klassrummet där eleverna utifrån en gemensamt skriven modelltext får skriva korta recensioner av böckerna de läst. Ett annat är att ha boksamtal där eleverna får dela sin läsning med varandra.

Gemensam läsning

Den individuella läsningen behöver stöd av gemensam läsning. När eleverna har kommit förbi det absoluta nybörjarstadiet i svenska går det bra att börja läsa en lättläst och intressant bok. Innan läsningen börjar kan klassen och läraren fundera över hur boken ser ut och vad det finns för information på utsidan av boken. Vad har boken för titel, vad heter författaren, vad är det för förlag, vad är det på omslaget och vad står det i baksidestexten? Allt detta hjälper även läsovana människor att förstå vad en skönlitterär bok är för något. Det blir också tydligt att läsningen börjar redan med utsidan av boken. Efter detta kan eleverna få sitta i smågrupper och formulera två saker som de tror kommer att hända i boken. Varje grupp får sedan redovisa vad de tror och läraren antecknar förslagen.

För att få koncentration och fokus när klassen väl börjar läsa är det bra att sitta i en ring. Läraren kan läsa inledningen och sedan kan elever och lärare läsa ett litet stycke var. Efter några sidor gör klassen en paus i läsningen och läraren ställer in en stol i mitten av ringen. Där får någon i gruppen, lärare eller elev, sätta sig och föreställa en av personerna i boken. De som sitter runt får sedan ställa frågor till den i mitten. Frågorna kan gälla både det som står på och mellan raderna. Den här övningen bryter av mot det som vanligtvis sker på en lektion, och det leder också till att oväntade saker kan hända. Någon med skådespelarådra blommor kanske plötsligt ut på stolen i mitten medan den som bara låtit texten passera utan att egentligen lyssna kanske blir sugen på att förstå vad boken egentligen handlar om.

Att läsa vidare

Den fortsatta läsningen kan sedan varieras så att eleverna ibland får lyssna på läraren, ibland får lyssna på en inläst ljudfil, ibland läsa själva och ibland läsa tillsammans i smågrupper eller helklass. För att sluta cirkeln kan klassen läsa det sista kapitlet på samma sätt som det första – alltså samlade i ring.

Eleverna kan under läsprocessen arbeta med läsförståelsefrågor och diskussionsfrågor. Klassen kan också löpande författa en gemensam sammanfattning där läraren är sekreterare och skriver texten så att eleverna kan skriva av den på sina datorer eller i sina skrivböcker. När boken är färdigläst och sammanfattningen färdigskriven kan den skrivas ut så att alla elever får varsin kopia. När boken är färdigläst är det också dags att plocka fram lärarens anteckningar om vad eleverna trodde skulle hända i boken och se om det stämmer överens med det som verkligen hände. Det är viktigt att påpeka att det inte är bättre att gissa rätt än att gissa fel – ingen vet ju vad som händer i en bok förrän man läst den.

Jobba vidare med litteraturen

Under den undervisningsperiod som läsningen pågår finns det möjlighet att i övrig undervisning plocka in övningar som har med boken att göra. Diktamen kan vara bra att göra då och då, och genom att välja ett centralt stycke ur den gemensamma boken ökar samtidigt elevernas chans att tillgodogöra sig berättelsen.

Ett annat bra sätt att arbeta med förståelsen av boken samtidigt som något annat övas är att arbeta med lucktexter. Vad som tas bort kan varieras utifrån vad klassen arbetar med – kanske tas alla prepositioner bort eller kanske några av fundamenten. Beroende på vad som tas bort finns möjlighet att diskutera vad som faktiskt står i originaltexten och vad som också skulle ha kunnat stå där istället.

Inspirera till skrivande

Det finns många fördelar med att ha gemensamma läsoplevelser i klassen, inte minst när det gäller skrivandet. Vissa böcker passar utmärkt som grund då eleverna sedan ska skriva argumenterande text, andra kan vara en bra grund för att skriva personbeskrivningar. En enkel, kort övning som kan fungera som uppvärmning när man arbetar med personbeskrivningar är att be eleverna beskriva någon av personerna i boken genom att berätta om något personen gör samt använda minst tre adjektiv. Om namnet på den som beskrivs inte sätts ut kan sedan beskrivningarna läsas upp och de andra i klassen kan gissa vem texterna handlar om.

Läsning är till för alla!

Avslutningsvis kan sägas att värdet med att läsa skönlitteratur inte kan begränsas till kunskapskrav och språkinläring. Det är oändligt viktigt att alla elever får chans att lära sig läsa skönlitteratur, att alla elever får vara med om meningsfulla skönlitterära upplevelser och att även ovana läsare förstår att skönlitteraturen är till för dem. Det är också så att andraspråkinlärare som läser skönlitteratur av lust och fri vilja har tillgång till en mycket njutbar metod att på egen hand utveckla sitt språk, även utanför skolan.

Lycka till!

© Maria Agdler / Vilja förlag

